

Kompetenta institūcija
darbu aizsardzības jautājumos

APSTIPRINĀTS

.....
.....

/...../
20__ .gada _____

**Darba aizsardzības instrukcija Nr. ____
strādājot ar zemes rakšanas un pārvietošanas
mašīnām**

SATURS

LIETOTO TERMINU UN APZĪMĒJUMU SKAIDROJUMS	3
1. VISPĀRĪGĀS PRASĪBAS	4
Nosacījumi, strādājot ar zemes rakšanas un pārvietošanas mašīnām	4
Darba vides riska faktori.....	7
Kolektīvie un individuālie aizsardzības līdzekļi.....	7
2. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS, DARBU UZSĀKOT	7
3. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS, VEICOT DARBU	8
Vispārējās prasības	8
Darba aizsardzības prasības, strādājot ar greideru, buldozeru	10
Darba aizsardzības prasības, strādājot ar ekskavatoru	10
Darba aizsardzības prasības, strādājot ar grunts blīvējošām mašīnām.....	12
Darba aizsardzības prasības, strādājot ar vibrācijas motorveltniem.....	13
4. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS, BEIDZOT DARBU	14
5. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS	14
6. ATBILDĪBA PAR DARBA AIZSARDZĪBAS INSTRUKCIJAS PRASĪBU NEIEVĒROŠANU	15
Pielikums Nr.1	16
Darba aizsardzības prasības, transportējot pašgājējmašīnas.....	16
Pielikums Nr.2	20
Ekskavatora-greidera periodisko apskāšu (maiņas darba) uzskaites žurnāls	20

LIETOTO TERMINU UN APZĪMĒJUMU SKAIDROJUMS

Bīstams faktors – ražošanas vai darba faktors, kura iedarbība zināmos apstākļos uz darbinieku izraisa traumu vai citu pēkšņu strauju veselības pasliktināšanos.

Darba aizsardzība – darba apstākļu stāvoklis (ražošanas vide, process, iekārta, kā arī prasības darbiniekam), kuros izslēgta bīstamo un kaitīgo ražošanas faktoru iedarbība uz cilvēku.

Darba aizsardzības instrukcija – darba paņēmieni un aizsardzības līdzekļu klāsts, kuru pielietošana un izmantošana nodrošina konkrētu darbu izpildes drošību.

Darba kategorijas – darba sadalījums pēc to smaguma atkarībā no enerģijas patēriņa (kcal/stundā).

Darba vieta – vieta, kurā darbiniekam ir nepieciešams atrasties vai kurp viņam jānodas sakarā ar darba pienākumu pildīšanu un kura tieši vai netieši atrodas darba devēja kontrolē.

Darba virsmas augstums – attālums pa vertikāli no grīdas līdz horizontālai plaknei, kurā tiek veiktas pamatdarba kustības.

Elektrotrauma – trauma, kuru izraisa elektriskās strāvas vai elektriskā loka iedarbība.

Kaitīgs faktors – ražošanas vai darba faktors, kura iedarbība uz darbinieku izraisa saslimšanu.

Kolektīvie aizsardzības līdzekļi – līdzekļi, kurus izmanto, lai novērstu vai samazinātu bīstamu un kaitīgu faktoru iedarbību uz darbinieku.

Pastāvīga darba vieta – vieta, kurā darbiniekam jāatrodas lielākā daļa no sava darba laika – ilgāk par 50%, vai nepārtraukti ilgāk par 2 stundām.

Pirmā palīdzība – palīdzība cietušajam (saslimušajam) dzīvībai vai veselībai kritiskā stāvoklī, ko savu zināšanu vai iespēju apjomā sniedz persona ar kvalifikāciju medicīnā vai bez tās neatkarīgi no sagatavotības un ekipējuma.

Ražošanas telpu mikroklimats – meteoroloģisko apstākļu kopums ražošanas telpās, kurās uz cilvēka organismu iedarbojas temperatūra, relatīvais mitrums, gaisa kustības ātrums un siltuma starojums.

Ugunsbīstama vide – darba vide ar paaugstinātām ugunsbīstamības vielām.

Ugunsbīstama viela – viela ar paaugstinātu ugunsbīstamību.

Ugunsdzēsības aparāts – ierīce ugunsgrēka dzēšanai, pēc tā iedarbināšanas izplūst ugunsdzēsamā viela, ierīci pārvieto ar rokām.

Viegli uzliesmojošs šķidrums – šķidrums, kas spēj patstāvīgi degt pēc aizdedzināšanas avota attālināšanas un kam uzliesmojuma temperatūra nav augstāka par 66°C.

1. VISPĀRĪGĀS PRASĪBAS

Nosacījumi, strādājot ar zemes rakšanas un pārvietošanas mašīnām

vecums	no 18 gadiem
dzimums	jebkurš
veselības pārbaude	saskaņā ar spēkā esošiem normatīviem aktiem par transportlīdzekļu vadītāju veselības pārbaudes kārtību
kvalifikācija	Kvalificēti darbinieki, kuri ir speciāli apmācīti un kas ieguvuši atbilstošas kategorijas apliecību vadīt šāda tipa tehniku
instruktāžas:	
➤ ievadapmācība	stājoties darbā
➤ instruktāžas darba vietā	stājoties darbā un atkārtoti – ne retāk kā 1 reizi 12 mēnešos

- 1.1. Vadīt traktoru, ekskavatoru, buldozeru, greideri, grunts veltni, zemes blietēšanas mašīnas u.tml. (turpmāk – pašgājējmašīnas) un veikt darbus (rakt tranšejas, grāvjus, būvbedres, aizbērt tās un nolīdzināt būvlaukuma teritoriju vai tml.) ar tiem atļauts personai, kas speciāli apmācīta:
- veikt paredzētos darbus ar traktoru, ekskavatoru, buldozeru;
 - saskaņā ar spēkā esošo ceļu satiksmes noteikumos noteikto kārtību un ieguvusi traktora vadītāja apliecību;
 - saņēmusi attiecīgu apliecību, ko nosaka darba aizsardzības normatīvie dokumenti;
 - ugunsdrošības noteikumos noteiktajā zināšanu apjomā;
 - darba aizsardzības noteikumi, ekspluatējot elektroietaisies noteiktajā zināšanu apjomā un ieguvusi elektrodrošības „A” ED grupu (II. DTN kv.gr.);
 - par pirmās palīdzības sniegšanu cietušajam traumas vai nelaimes gadījumā;
 - sniegt pirmo palīdzību traumas vai nelaimes gadījumā un par rīcību ārkārtas (tehnikas avārijas vai ugunsgrēka) gadījumos;
 - kura iepazīstināta ar dotās tehnikas lietošanas (ekspluatācijas) instrukcijām, darba aizsardzības, ugunsdrošības u.c. darbam saistošām instrukcijām, ar uzņēmuma darba kārtības noteikumiem;
 - kura instruēta par iespējamiem veselībai kaitīgiem darba vides riska faktoriem;
 - kurai veikta ievadapmācība un sākotnējā instruktāža darba vietā.
- 1.2. Pašgājējmašīnas vadītājam atkārtoto instruktāžu izved ne retāk, kā vienu reizi gadā.
- 1.3. Pašgājējmašīnas vadītājam jāievēro darbam saistošo normatīvo dokumentu un instrukciju prasības un jāzina:
- darba aizsardzības prasības, transportējot pašgājējmašīnas (*skat. pielikumu Nr.1*);
 - dotās pašgājējmašīnas uzbūve, tehniskie raksturojumi (celtspēja un pieļaujamie ekspluatācijas režīmi), mehāniskās, hidrauliskās un elektriskās iekārtas darbības principi, ražotāja noteiktās tehniskās lietošanas prasības, drošības un aizsardzības ierīču nozīmi un lietošanu;
 - jāievēro ceļu satiksmes noteikumu prasības ar pašgājējmašīnu braucot pa autoceļiem, apdzīvotām vietām un celtniecības objektiem;
 - jānodrošina pašgājējmašīnas, tās agregātu, konstrukcijas elementu tehniskā stāvokļa un papildus aprīkojuma lietošanas prasības, kuras noteiktas pašgājējmašīnas izgatavotāja tehniskās ekspluatācijas instrukcijā, kā arī atbilstoši citu normatīvo dokumentu prasībām;
 - drošus darba paņēmienus sagatavojot un lietojot:

- ✓ instrumentus, darba rīkus, rīcībā esošās ierīces, veicot pašgājējmašīnas remontdarbus, tehniskās apkopes un apkopšanas darbus;
 - ✓ elektrisko rokas instrumentu un palīgierīču (urbjmašīnas, slīpmašīnas, akumulatoru uzlādēšanas iekārtas (taisngrieži), krāsu smidzinātāji u.c.) pielietošanas paņēmienus un lietošanas drošības prasības;
 - ✓ ķīmiskās vielas un produktus (krāsas, lakas, šķīdinātāji, atšķaidītāji, mastikas un citi autokosmētikas ķīmiskie līdzekļi, degvielas, eļļas, smērvielas, dzesēšanas šķidrums, sērskābe, elektrolīts) un to pielietošanu;
 - ✓ darbam paredzēto individuālo aizsardzības līdzekļu (IAL) lietošana;
 - ✓ autoriteņu un autoriepu vulkanizēšanas ierīces un materiālus vai kāpurķēžu remonta, nomaiņas ierīces;
- ➔ ugunsdrošības noteikumu prasības pašgājējmašīnas stāvvietā, remonta zonā, t.sk.:
- ✓ piesardzības pasākumus lietojot un uzglabājot viegli uzliesmojošus šķidrumus un materiālus;
 - ✓ nepieļaut rīcību, kas var izraisīt ugunsgrēku;
 - ✓ prast rīkoties ugunsgrēka izcelšanās gadījumā ar darba vietā esošajiem ugunsdzēsības līdzekļiem;
 - ✓ aizdegšanās gadījumā dzēšanu veikt ar ugunsdzēsības aparātu, smiltīm.
 - ✓ dotās instrukcijas un citu darba aizsardzības noteikumu, standartu un darba aizsardzības instrukciju, atbilstoši veicamam darbam, prasības un nepieļaut veselībai bīstamu un kaitīgu faktoru rašanos.

1.4. Pašgājējmašīnas vadītājam jāprot:

- ➔ izpildīt visas pašgājējmašīnas darba mehānismu vadības operācijas;
- ➔ veikt maināmo ierīču uzstādīšanu un noņemšanu atkarībā no veicamā darba veida;
- ➔ patstāvīgi noteikt pašgājējmašīnas vienkāršos bojājumus un novērst tos, un, ja tas nav iespējams, pārtraukt jebkādu darbu un paziņot tiešajam darbu vadītājam vai remontpersonālam;
- ➔ sniegt pirmo palīdzību cietušajam traumas vai nelaimes gadījumā;
- ➔ ugunsgrēka gadījumā rīkoties ar ugunsdzēsības līdzekļiem.

1.5. Pašgājējmašīnas vadītājam jāievēro:

- ➔ ceļu satiksmes noteikumi pārvietojoties pa autoceļiem ārpus uzņēmuma teritorijas, celtniecības objektā u.c., kur iespējama citu transporta līdzekļu braukšana;
- ➔ uzņēmuma teritorijā, būvniecības objektos uzstādītās ceļa un drošības zīmes;
- ➔ pirms uzsākt braukšanu atpakaļgaitā, pašgājējmašīnas vadītājam vienmēr pārlicināties, ka manevrs netraucēs citus satiksmes dalībniekus, nepieciešamības gadījumā padot skaņas signālu;
- ➔ drošus darba paņēmienus un metodes pašgājējmašīnas lietošanai un remontdarbiem;
- ➔ pašgājējmašīnas ražotāja prasības tehniskajām apkopēm;
- ➔ sprādzienbīstamības un ugunsdrošības prasības t.sk.:
 - ✓ sprādzienbīstamās telpās vai atsevišķās būvniecības zonās kravu pārvietošanai izmantojot pašgājējmašīnu;
 - ✓ nepieļaut rīcību, kas var izraisīt ugunsgrēku, smēķēt tikai norādītās vietā;
 - ✓ neglabāt uz pašgājējmašīnu degvielu, smērvielas, lupatas u.c. viegli degošas lietas;
 - ✓ nelietot atklātu uguni ugunsbīstamā vidē un nepieļaut rīcību, kas var izraisīt ugunsgrēku;

- šīs un citu ar šo darbu saistošu darba aizsardzības instrukciju prasības;
 - darba aizsardzības prasības veicot darbus elektropārvades līniju u.c. būvju aizsargjoslā.
- 1.6. Tehnoloģiskā procesa, iekārtu bīstamās zonas:
- gaisvadu elektropārvades un elektrotīklu kabeļlīnijas (EPL) aizsardzības zona;
 - mašīnu, kravas ceļņu un iekārtu vai to daļu un darbīgo daļu pārvietošanās zona;
 - vietas, kur glabājas kaitīgas vielas koncentrācijas, kas pārsniedz pieļaujamo.
- 1.7. Pašgājējmašīnas vadītājam jāveic tiešā darbu vadītāja uzdots darbs.
- 1.8. Pašgājējmašīnas vadītājam **aizliegts**:
- strādāt, atrodoties alkoholisko dzērienu ietekmē (alkohola daudzums vadītāja organismā nedrīkst radīt tādu alkohola koncentrācija asinīs, kas sasniedz 0,5 promiles vai tai atbilstošu koncentrāciju citā bioloģiskā vidē) vai narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošo vielu ietekmē, ja ir traucētas darbaspējas, kā arī pēc tādu medikamentu lietošanas, kuru lietošanas rekomendācijās norādīts, ka tās samazina lietotāja reakcijas ātrumu un uzmanību;
 - nodot pašgājējmašīnu vadīt personām, kas ir alkoholisko dzērienu vai narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošo vielu ietekmē;
 - nodot pašgājējmašīnu vadīt personām, kurām nav klāt pašgājējmašīnas vadītāja apliecības.
- 1.9. Ar pašgājējmašīnu atļauts strādāt elektropārvades gaisvadu līnijas aizsargzonā, t.sk., ar hidromanipulatoru, tikai ar norīkojumu-atļauju, tiešā inženiertehniskā darbinieka vadībā, kurš ir atbildīgs par darbu izpildes drošību ar gaisvadu līnijas ekspluatācijas organizācijas rakstisku atļauju.
- 1.10. Ar pašgājējmašīnu atļauts izbaukt caur elektropārvades līnijas vadiem (ārpus ceļa) vietās, kur vadu nokare vismazākā (tuvāk balstam).
- 1.11. Pašgājējmašīnas apskate un remonts vadītājam veicami tikai ar lietošanai derīgiem instrumentiem. Darba vietas apgaismošanai jālieto pārnesamā elektriskā spuldze ar spriegumu, kas nepārsniedz 42 V, bet strādājot īpaši bīstamos apstākļos (paaugstināts mitrums, putekļi utt.) un ārpus telpām – ar spriegumu, kas nepārsniedz 12 V.
- 1.12. Visas operācijas, kas saistītas ar tehnisko apkopi, bojājumu novēršanu, dzinēja un pašgājējmašīnas attīrīšanu no dubļiem, kā arī pašgājējmašīnas sagatavošanu darbam, jāizpilda tikai pie apstādināta dzinēja.
- 1.13. **Aizliegts**:
- smēķēt būvlaukuma teritorijā, sevišķi viegli uzliesmojošu šķidrumu (piemēram, degvielas trauki) tuvumā;
 - ziemas periodā sildīt dzinēju ar atklātu liesmu (lodlampu, lāpu);
 - bez tiešā darbu vadītāja atļaujas nodot vadīt pašgājējmašīnas citiem darbiniekiem;
 - glabāt pašgājējmašīnas vadītāja kabīnē viegli uzliesmojošus šķidrumus, eļļainus slauķus;
 - eļļainie, netīrie slaukāmie materiāli jānovieto speciālā metāla kastē pašgājējmašīnas stāvvietā;
 - tumšā diennakts laikā veikt darbus bez darba vietas apgaismojuma;
 - strādāt ar pašgājējmašīnu vietā, kurā atrodas elektrības, sakaru kabeļi, augstspiediena ūdensvadi, gāzes vadi u.c. komunikācijas.
- 1.14. Pašgājējmašīnas darbības zonai jābūt norobežotai ar nožogojumiem, brīdinājuma zīmēm vai plakātiem.

Darba vides riska faktori

- 1.15. Kustošas mašīnas un mehānismi.
- 1.16. Krītoši priekšmeti un materiāli.
- 1.17. Paaugstinātais putekļu un kaitīgo gāzu daudzums darba vides gaisā.
- 1.18. Fiziskās un nervu psihiskās pārslodzes.
- 1.19. Lokālā un vispārējā transporta vibrācija.
- 1.20. Redzes piepūle – spilgta redzamā (saules) gaisma.
- 1.21. Pakrišana, iekrišana.
- 1.22. Mikroklimats un atmosfēras iedarbība.
- 1.23. Ķīmiskās vielas un naftas produkti.

Kolektīvie un individuālie aizsardzības līdzekļi

- 1.24. Kolektīvie aizsardzības līdzekļi.
- 1.25. Bīstamās darba zonas nožogojumi.
- 1.26. Būvobjekta apgaismojums.
- 1.27. Individuālie aizsardzības līdzekļi:
 - aizsargapģērbs;
 - darba cimdi;
 - aizsargapavi;
 - aizsargbrilles;
 - respirators;
 - aizsargķivere.

2. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS, DARBU UZSĀKOT

- 2.1. Pašgājējmašīnas vadītājam jāuzvelk aizsargapģērbs, aizsargapavi. Nedrīkst strādāt aizsargapģērbā, uz kura ir viegli uzliesmojošu šķidrumu traipi. Strādājot sausā, puteklainā vidē jālieto aizsargbrilles.
- 2.2. Pirms darba sākuma pašgājējmašīnas vadītāja pienākums ir iepazīties ar maiņas pieņemšanas un nodošanas žurnāla ierakstiem, ar darbu izpildes projektu (DIP) (*skat. pielikumu Nr.2*).
- 2.3. Jāpārbauda:
 - dzinējs;
 - visas gaitas daļas un uzkares mehānismu mezgli;
 - amortizatoru stāvoklis un vibrējošo detaļu vītņu savienojumu pievilksanas kvalitāte;
 - dzesēšanas sistēma;
 - dzinēja karterī – eļļa;
 - dzinējam darbojoties – spiediens eļļas sistēmā;
 - hidrauliskās sistēmas šļūtenes un to savienojumi;
 - stūres vadāmība;
 - bremžu ierīču, skaņas signāla darbība, apgaismojums;
 - inventārs un instrumenti atbilstoši sarakstam (ugunsdzēsības aparāts).
- 2.4. Strādājot ar piekabināmo ceļa rulli (veltni) jāpārbauda sakabes ierīces un domkrats, kas atrodas uz veltna, darbderīgums.
- 2.5. Ja konstatēti bojājumi, ko nevar novērst paša spēkiem, darbu neuzsākt – paziņot tiešajam darba vadītājam vai mehāniķim atbilstošu pasākumu veikšanai.

- 2.6. Pēc pašgājējmašīnas vai tās agregāta darbderīguma pārbaudes un atklāto bojājumu novēršanas jāizmēģina pašgājējmašīna tukšgaitā un jāpārlicinās par visu tās mezglu darbderīgumu. **Aizliegts** iedarbināt dzinēju ar vilkšanu.
- 2.7. Pirms dzinēja iedarbināšanas ar rokām jāpārlicinās par to, ka sajūgs izslēgts, ātrumkārbas kloķis iestatīts neitrālā pozīcijā, pašgājējmašīna nobremzēta un aizdedzes moments atbilst dzinēja palaišanas nosacījumiem (nepastāv kloķvārpstas atpakaļgaitas briesmas pāragras aizdedzes rezultātā).
- 2.8. Iedarbinot dzinēju ar speciālu auklas palaidējskriemeli, jāizmanto koka rokturis, kas piestiprināts auklai. Pie iedarbināšanas **aizliegts** auklu aptīt ap roku un vienlaicīgi uz palaidējskriemeļa, griežot to ar otru roku.
- 2.9. Lai nodrošinātu pašgājējmašīnas dzinēja iedarbināšanu aukstā laikā, dzesēšanas radiatorā ieliet karstu ūdeni, bet dzinēja karterī – uzsildītu eļļu.
- 2.10. Stāvot uz pašgājējmašīnas kāpurķēdes pie palaidējdzinēja iedarbināšanas, ir jāuzmanās, lai nepaslīdētu.
- 2.11. Pirms pašgājējmašīnas iekustināšanas pārlicināties, ka ceļš ir brīvs, nav cilvēku un nepiederīgu priekšmetu.
- 2.12. Apskatīt darba izpildes vietu, nepieciešamības gadījumā attīrīt darba zonu no liekiem priekšmetiem, kas var traucēt.
- 2.13. **Aizliegts** uzsākt darbus zem elektropārvades līniju vadiem un aizsargzonas robežās (2 m no malējā vada). Darbus drīkst uzsākt tikai pēc norīkojuma-atļaujas saņemšanas.
- 2.14. Ja veicamā darba vieta atrodas pazemes komunikācijas (ūdensvada, kanalizācijas caurules u.tml.), darbus drīkst uzsākt pēc norīkojuma-atļaujas saņemšanas.

3. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS, VEICOT DARBU

Vispārējās prasības

- 3.1. Veicot darbu, pašgājējmašīnas (traktors, ekskavators, greiders, buldozers un grunts blīvējošas mašīnas (pašgājējs veltņa rullis, piekabes veltņis – ceļa rullis)) vadītājam jāievēro darbu izpildes projektu, tehnoloģiskās kartes vai shēmas, kas nosaka dotās un citu mašīnu uzdevumu, braukšanas kārtību un secīgumu.
- 3.2. Ierīkojot uzbērumus, atstatums no riteņa vai kāpurķēžu malas, līdz uzbēruma sānu malai nedrīkst būt mazāks par 1 m.
- 3.3. Nestrādāt ar pašgājējmašīnām, kurām:
 - riepas vāji piepumpētas, kā arī tad, ja nolietojušies riepu protektori;
 - kāpurķēdes ir vaļīgas (to pirksti izdiluši).
- 3.4. Nestrādāt mālainās gruntīs lietainā laikā.
- 3.5. Pirms tranšeju un būvbedru aizberšanas, jāpārlicinās, vai tur nav cilvēki, kā arī nav palikuši instrumenti, materiāli u. tml.
- 3.6. Ja darba zonā tiek konstatētas sprāgstvielas, darbs nekavējoties jāpārtrauc, jānodrošina bīstamās vietas ierobežošana un apsardze, jāziņo tiešajam darba vadītājam un attiecīgām institūcijām – policijai, zemessardzei.
- 3.7. Neatstāt bez uzraudzības pašgājējmašīnu ar darbojošos dzinēju, dzinēja darbības laikā nedrīkst veikt remontdarbus, eļļošanu u.tml.
- 3.8. **Aizliegts** ar pašgājējmašīnām šķērsot dzelzceļa sliežu ceļus šim nolūkam neparedzētās vietās.
- 3.9. Attaisot dzesēšanas sistēmas radiatora vāku pārkarsušam dzinējam, jāsaņem no sejas apdegumiem.

- 3.10. Uzmontēt vai demontēt uz darba mašīnām uzkarināmas iekārtas drīkst tikai tiešā darba vadītāja klātbūtnē.
- 3.11. Pašgājējmašīnām ar hidraulisko vadību hidrosistēmas drošības vārstam jābūt noplombētam.
- 3.12. Pašgājējmašīnas vadītājam darba gaitā uz hidrauliskās vadības mašīnas jāuzrauga šļūteņu un to savienojumu darbderīgums, kā arī hidrosistēmas eļļas spiediens un temperatūra.
- 3.13. **Aizliegts** strādāt, ja eļļas temperatūra un spiediens pārsniedz maksimāli pieļaujamo konkrētajai mašīnai.
- 3.14. Pašgājējmašīnai mehānismu regulēšana jāveic diviem cilvēkiem, no kuriem vienam jāatrodas pie regulējamā mehānisma, bet otram pie vadības svirām.
- 3.15. Iedarbinot dīzeļdzinēju aukstā laikā, **aizliegts** sildīt dzinēju vai tā daļas ar lodlampu, degošu pakulu u.tml. palīdzību. Lai uzsildītu dīzeli, tā radiatorā jāielej karsts ūdens, bet karterī – sasildīta eļļa.
- 3.16. Uzpildīt pašgājējmašīnā degvielu drīkst tikai dienas laikā vai nodrošinot pietiekamu apgaismojumu.
- 3.17. Ja uzliesmojusi degviela vai smērviena, tā jādzēš ar ogļskābās gāzes vai pulvera ugunsdzēsības aparātu vai smiltīm.
- 3.18. Lai noteiktu kāds ir degvielas līmenis tvertnēs, jālieto mērlīnēns – tvertnes izgaismošanai neizmantojot atklātu uguni.
- 3.19. Izvelkot iestīgušu pašgājējmašīnu no dubļiem, bedrēm izmantojot trosi, jānodrošina loga aizsardzība troses pārrāvuma gadījumā (metāla, koka vairogā).
- 3.20. Ja īslaicīgi jāatstāj darba vietu, pašgājējmašīnu vai vilcējtraktoru jāaptur, dzinējs jāizslēdz.
- 3.21. Iecirknī strādājot divām vai vairākām pašgājējmašīnām, pašgājējiem vai piekabes ceļa ruļļiem (veltņiem), kuri brauc viens aiz otra, starp tiem jāietur distance vismaz 5 m; starp pašgājējmašīnām, veltņiem to darbības laikā sánattālūmam jābūt ne mazākam par 2 m.
- 3.22. Buksēt un izvilkt ar pašgājējmašīnas palīdzību iestrēgušās citas mašīnas drīkst tikai ar cietās sakabes palīdzību, bez asiem rāvieniem un tiešā darbu vadītāja klātbūtnē. Ja cietās sakabes vietā izmanto tērauda trosi, tad pašgājējmašīnas kabīnes aizmugurējo stiklu jāaizsedz ar režģi vai stieplu tīklu.
- 3.23. Laikā, kad netiek veikts darbs ar mašīnām, tām visām jāatrodas stāvoklī, kas izslēdz iespēju, ka tās varētu iedarbināt nepiederošas personas, tādēļ palaišanas mehānismiem jābūt izslēgtiem un pieejai pie tiem – aizslēgtai.
- 3.24. **Aizliegts:**
 - vadītāja kabīnē atrasties nepiederošām personām;
 - nepiederošām personām uzturēties strādājošu mašīnu tuvumā;
 - pirms pašgājējmašīnas dzinēja iedarbināšanas, atrasties starp pašgājējmašīnu un piekabīnāto mašīnu, agregātu;
 - atstāt bez uzraudzības pašgājējmašīnu ar darbojošos dzinēju;
 - dzinēja darbības laikā veikt remontdarbus, eļļošanu un tml.;
 - glabāt pašgājējmašīnas kabīnē dīzeļdegvielu, benzīnu, petroleju un citas viegli uzliesmojošas vielas;
 - atstāt pašgājējmašīnu koplietošanas ejās, ugunsdrošības ejās, uz tiltiem;
 - ar pašgājējmašīnām šķērsot dzelzceļa sliežu ceļus šim nolūkam neparedzētās vietās;
 - apliet degošas degvielas liesmas ar ūdeni.
- 3.25. Darba gaitā novērst jēlkādus pašgājējmašīnas bojājumus vai regulēšanu, veikt detaļu eļļošanu vai tīrīšanu – attīrīt darbīgās daļas no pielīpušās grūnts.

- 3.26. Šos darbus ir atļauts izdarīt tikai darbīgajām daļām esot nestrādājošā stāvoklī – pēc pilnīgas dzinēja apturēšanas (izslēgšanas), drošas nobremzēšanas. Turklāt jābūt

izslēgtai iespējai nejauci iedarbināt dzinēju, un vērstuve ir nolaista uz zemes.

Darba aizsardzības prasības, strādājot ar greideru, buldozeru

- 3.27. Ja buldozeram darba laikā jāapstājas, lāpsta jānolaiž uz zemes.
- 3.28. Ar greideru, buldozeru **aizliegts** atrasties kravu celšanas ierīču darbības zonā. Vadītājs ar greideru, buldozeru var uzsākt strādāt celtņa tuvumā tikai pēc tam, kad celtņa strēle ir pagriezta darbu veikšanas vietai pretējā virzienā.
- 3.29. **Aizliegts**, izberot grunti, novietot buldozera vērstuvi aiz kraujas malas, lai tā nenobruktu.
- 3.30. Vadītājam nepārtraukti jāvēro buldozera vērstuve, ja tās nazis atduras pret šķērslī, buldozers jāaptur.
- 3.31. Vadītājam aplūkojot greidera, buldozera vērstuvi, zem tās jānovieto drošus noteikta standarta paliktņus. **Aizliegts** atrasties zem paceltas buldozera vērstuves, kas tiek turēta tikai ar troses vai hidrauliskās sistēmas palīdzību.
- 3.32. Strādājot uz stāvām nogāzēm vai augstiem uzbērumiem, nolaižot vērstuvi, nedrīkst veikt asus manevrus, lai greiders, buldozers neapgāztos vai nenoslīdētu.
- 3.33. Pārvietot grunti ar greidera, buldozera palīdzību pret nogāzi, ja tās leņķis ir lielāks par 25° vai pa nogāzi, ja tās leņķis ir lielāks par 45°, kā arī strādāt uz nogāzes, kuras šķērslēķis ir lielāks par 30°, **aizliegts** (ja mašīnas lietošanas instrukcijā nav noteikts cits kāpums/slīpums).
- 3.34. Greideru, buldozeru no nogāzes drīkst braukt tikai ar pirmo ātrumu. Apstājoties uz nogāzes, buldozers jānobremzē ar rokas bremzi.
- 3.35. Greidera, buldozera vadītājam **aizliegts** atrasties grunts nobrukšanas teritorijā pie būvbedrēm un tranšejām ar nenostiprinātām sienām. Greidera, buldozera novietošana un pārvietošanās pie būvbedrēm un tranšejām ar nostiprinātām sienām atļauta tikai ar tehniskā vadītāja, kurš pārbaudījis stiprinājuma drošību, atļauju.
- 3.36. **Aizliegts** greidera, buldozera braukšanas laikā ieiet un iznākt no vadības kabīnes, pieskarties trosēi un blokiem ar rokām.
- 3.37. Vadītājam uzmanīgi jāvēro darba zona un jāapstādina greiders, buldozers, ja konstatēti šķēršļi. Darbu turpināt pēc to apsekošanas.

Darba aizsardzības prasības, strādājot ar ekskavatoru

- 3.38. Strādājot ar ekskavatoru, līdz darba sākumam jāpārbauda grunts blīvums – stabilitāte. Vajadzības gadījumā nogāzes jānostiprina. Strādājot irdenās gruntīs ekskavators jāuzstāda uz speciāliem koka vairogiem (paliktņiem).

- 3.39. Jāpārbauda ekskavatora kauss.
- 3.40. Nepieļaut cilvēku atrašanos ekskavatora strēles darbības zonā. Ekskavatora darbības bīstamā zona aptver aploci, kuras rādiuss līdzinās strēles garumam un 5 m aiz tās sniedzamības.
- 3.41. Ekskavatora vadītājam pirms uzsākot rakšanu bedrēs, tranšejās, kurās atrodas strādājošie, jāpadod brīdinošs skaņas signāls.
- 3.42. Lai izvairītos no nelaimes gadījumiem, nepieļaut cilvēka atrašanos tuvāk par 15 m no strādājoša ekskavatora.
- 3.43. Ekskavatora vadītājam **aizliegts**:
- regulēt bremzes, ja kauss ir pacelts;
 - tīrīt kausu, kā arī to apskatīt un novērst bojājumus, ja kauss ir pacelts;
 - izmantot ekskavatora kausu, lai pievilktu kravas horizontālā vai slīpā virzienā.
- 3.44. Pārvietojot ekskavatoru kausam, jābūt nostiprinātam.
- 3.45. **Aizliegts** transportēt ekskavatoru ar piepildītu kausu.
- 3.46. Ja darbā rodas pārtraukumi, kaut uz īsu brīdi, kauss jānolaiž uz zemes.
- 3.47. Veicot spridzināšanas darbus, ekskavatoram jāaizbrauc vismaz 50 m no spridzināšanas vietas.
- 3.48. Ekskavatora riteņiem rakšanas laikā jābūt nobremzētiem.
- 3.49. **Aizliegts** bez norīkojuma-atļaujas strādāt ar ekskavatoru tieši zem sprieguma esošām elektropārvades līnijām.
- 3.50. Zem sprieguma esošām elektropārvades līnijām ekskavatora pārvietošanās pieļaujama, ja:
- mašīnas augstums nav lielāks par 5 m un pārvietošanās notiek pa autoceļiem;
 - mašīnas augstums nav lielāks par 3,5 m un pārvietošanās notiek pa citiem ceļiem vai tur, kur ceļu nav.
- 3.51. Tranšeju, bedru un būvbedru rakšana jāveic saskaņā ar rasējumiem, kuros jānorāda visas apakšzemes komunikācijas, kas izvietotas paralēli un perpendikulāri trasei (kabeļi, gāzes vads, ūdensvads, kanalizācija u.tml.).
- 3.52. Zonā, kurā atrodas apakšzemes komunikācijas, zemes darbi jāveic tiešā darbu vadītāja klātbūtnē, bet darbojošos kabeļu un gāzes vadu tiešā tuvumā arī tās organizācijas pārstāvja klātbūtnē, kas ekspluatē attiecīgās komunikācijas.
- 3.53. Rokot tranšejas un būvbedres apakšzemes komunikāciju tuvumā, iepriekš nepieciešams veikt skatrakumu (šurfēšanu).
- 3.54. Skatrakumus jārok perpendikulāri attiecībā pret projektējamo trasi ik pēc 20 m. Katra skatrakuma dziļums nedrīkst pārsniegt projektējamās tranšejas platumu, pieskaitot ne mazāk kā 0,3 m no katras puses. Skatrakuma dziļumam, ja meklējamās komunikācijas netiek atrastas, jābūt par 0,2 m lielākam par projektējamās tranšejas dziļumu.
- 3.55. Ja veicot zemes darbus, tiek atklāti būvprojekta rasējumos neatzīmēti apakšzemes kabeļi, cauruļvadi u.tml. komunikācijas, tad darbus attiecīgajā iecirknī jāpārtrauc, līdz tiek noskaidrots, kas tās par komunikācijām un tālāko darbu veikšanas saskaņošanai ar atklāto komunikāciju valdītājiem.
- 3.56. Darbojošos elektrisko kabeļu pārvietošanu un uzkarināšanu, kā arī citus darbus ar tiem drīkst veikt tikai ar elektrisko kabeļu valdītāja un tiešā darbu vadītāja atļauju.
- 3.57. Ja tiek bojāta kāda no apakšzemes komunikācijām, kas var kļūt bīstami strādājošiem, darbus šajā vietā nekavējoties jāpārtrauc un jāziņo par to tiešā darbu vadītājam.
- 3.58. Atklājot tranšejās un būvbedrēs gāzi, darbi tajās nekavējoties jāpārtrauc, bet cilvēki jāizved ārpus bīstamās zonas. Darbus var atsākt tikai pēc tam, kad darba vietā vairs neieplūst gāze un no tās izvadīta iepriekš ieplūdušā gāze.

- 3.59. Gruntī ar dabisko mitrumu, ja nav gruntsūdeņu, tranšeju un būvbedru ar mazu dziļumu, rakšana var tikt veikta, nenostiprinot sienīgas un ar taisnām sienīgām, ja dziļums ir:
- uzbērtās un smilšu augsnēs – ne lielāks par 1 m;
 - mālsmilšu un smilšmālu augsnēs – 1,25 m;
 - māla augsnēs – ne lielāks par 1,5 m;
 - īpaši blīvās augsnēs, ko iepriekš jāizstrādā ar laužņu, cirtņu un smailkapļa palīdzību – ne lielāks par 2 m;
 - ziemā visa sasaluma dziļumā, bet ne dziļāk – jānostiprina.
- 3.60. Sausās smilšu augsnēs stiprinājumus nepieciešams izveidot neatkarīgi no tā, vai ir sasalums vai slīpums.
- 3.61. Būvbedres, bedres un tranšejas, kas tiek raktas ielās, pārejās, māju pagalmos, kā arī citur, kur pārvietojas cilvēki un transports, jāiežogo. Uz iežogojumiem jāizvieto brīdinājuma zīmes un uzraksti, bet naktī – signālapgaismojums.
- 3.62. Ja ielās un pārejās tiek veikti šķērsi rakumi, kas nav iežogoti un apgādāti ar speciāliem signāliem transporta kustībai, jāizveido tiltiņi, kas paredzēti ne mazāk kā 10 t smagu automašīnu pārbraukšanai. Uz trotuāriem jāizveido gājēju tiltiņi ieešanai pagalmos un namos, kā arī lai pārietu trotuāru šķērsrakumus.
- 3.63. Strādniekiem **aizliegts** kāpt pa tranšeju vai būvbedri stipriņošajiem spraišļiem.
- 3.64. Pirms sākt rakt tranšejas vai būvbedres, darbu vietā jānovada gruntsūdeņi.
- 3.65. Ja grunts tiek spridzināta, tas jādara speciālistam, kam ir apliecība par tiesībām veikt šāda veida darbus.
- 3.66. Iekraujot un izkraujot transporta līdzekļus:
- nepieļaut strādnieku atrašanos uz transporta līdzekļiem, kā arī starp tiem un ekskavatoru;
 - grunts jāiekrauj automobiļos no sāniem vai aizmugures, **aizliegts** kraut pāri vadītāja kabīnei;
 - jāseko bedres stāvoklim un, ja draud nobrukums, nekavējoties pārvietot ekskavatoru uz drošu vietu un par to jāpaziņo darba vadītājam;
 - nepieļaut cilvēku atrašanos uz bedres malas nobrukuma robežas vai bedrē sienas tuvumā;
 - jāseko ekskavatora atbalsta domkratu stāvoklim un tie nekavējoties jānostiprina, ja tiek konstatēts vismazākais atslābums.

Darba aizsardzības prasības, strādājot ar grunts blīvējošām mašīnām

- 3.67. Līdz darba ar grunts blīvējošām mašīnām (pašgājēji grunts veltni, piekabes veltnis – ceļa rullis) uzsākšanai jāpārbauda:
- darba zonas redzamības iespējas, jāpievērš sevišķa uzmanība spoguļu stiprinājumam vadītāja kabīnē;
 - gaismas signālierīču darbība;
 - bremžu sistēmu (hidrauliskās – ar kāju darbināmas, stāvbremzes – ar roku darbināmas) darbība;
 - skaņas signālierīces darbību un skaļuma pietiekamība;
 - darba zonas apgaismojuma prožektoru.
- 3.68. Strādājot ar grunts veltni būvobjektā ar intensīvu pārejās tehnikas darbību vai strādnieku kustības vietu tiešā tuvumā lietot skaņas signālierīci.

- 3.69. Grunts veltni izmantot piesardzīgi uz slīpām ceļa klātnēm – nepārsniegt ceļa ruļļa ekspluatācijas instrukcijā noteikto pārvietošanās ātrumu, ceļa klātnes slīpumu. Mašīnas nobrauciens pa ceļa kritumu veicams ar pirmo ātrumu.
- 3.70. Lai izvairītos no nelaimes gadījumiem, nepieļaut nepiederīgām personām:
- uzturēties grunts veltna darbības (snieguma) zonā tuvāk par 5 m, strādājot uz horizontālas ceļa klātnes, bet strādājot uz slīpas ceļa klātnes ne tuvāk par 15 m klātnes krituma pusē, kā arī uz vadības laukumiņa, rāmja, darbīgajām daļām, apvalkiem;
 - apskatīt pneimoriteņus vai kāpurķēdes un izņemt starp tiem iestrēgušos priekšmetus.
- 3.71. Vadītājam manevru ar grunts veltni laikā sekot darba zonas brīvībai, sevišķi pārvietojoties atpakaļgaitā.
- 3.72. Lai līdzinot mālsmilts vai tamlīdzīgu grunti novērstu ruļļa bremzēšanu ar aplīpušiem māliem pielietot ruļļa mitrināšanas ierīci.
- 3.73. Vadītājam, kurš strādā ar piekabes ceļa rulli (veltni) vai transportē pašgājējtehniku, kustības procesā jāuzrauga un periodiski jāpārbauda sakabes ierīces drošums un darbderīgums. Vilcēja sakabei ar piekabināto veltni jābūt ciešai (aiz sajūgšanas saisteņa). Sakabes tapai vai saākēšanas skrūvei pie ciešās sakabes jābūt droši nostiprinātai (uzgriežņa nostiprināšana ar šķelttapu).
- 3.74. **Aizliegts** grunts blīvēšanas ar piekabes veltni pārvietošanas procesā traktoram-vilcējam izdarīt atpakaļgaitas kustības. Nepieciešamības gadījumā piekabes veltna pārvietošanu atpakaļgaitā veikt ar sevišķu piesardzību, brīdinot ar skaņas signāliem.
- 3.75. **Aizliegta** grunts blīvējošās mašīnas kustība un darbs uz nogāzēm, kas stāvāki par konkrētā tipa mašīnu ekspluatācijas (lietošanas) instrukcijā norādīto pieļaujamo slīpumu.
- 3.76. Strādājot un pārvietojoties ar grunts veltni zem elektropārvades gaisvadu līnijas (GVL), kurās ir spriegums, attālumam pa vertikāli starp visaugstāko mašīnas punktu un tuvāko vadu jābūt vismaz:

Gaisvadu līnijas spriegums	Visaugstākā mašīnas punkta attālums līdz tuvākam vadam
līdz 1 kV	1,5 m
no 1 līdz 20 kV	2,0 m
no 35 līdz 110 kV	4,0 m
no 150 līdz 220 kV	5,0 m

- 3.77. Ar grunts blīvējošām mašīnām spriegumam pieslēgtas GVL zonā atļauts strādāt tikai tiešā darbu vadītāja, kurš ir atbildīgs par darbu izpildes drošību, uzraudzībā ar GVL valdītāja rakstisku atļauju – Norīkojums-atļauja darbam elektroietaisēs.
- 3.78. Strādājot uz grunts blīvējošās mašīnas ar troses trīšvadību, vadītājam jāuzrauga vinču stāvoklis, nepieļaujot to spoļu, bremžu un berzes lentu pārkaršanu un **aizliegts**:
- ar roku vai kādu citu priekšmetu virzīt uz vinčas spoles uztinamo trosi;
 - novadīt polispastus līdz atturiem (lai izslēgtu troses pārslodzi);
 - strādāt ar nolietotiem blokiem un izdrupušām bloku uzmalām;
 - strādāt ar trosēm, kurām vijuma solī ir 10% nolietotu (sarautu) stieplīšu, kā arī ar nepareizi savienotām un samezgotām trosēm.

Darba aizsardzības prasības, strādājot ar vibrācijas motorveltniem

- 3.79. Blīvējot grunti vai ceļa segumu, vibrācijas veltna vadītājam jāuzmana visu bultskrūvju savienojumu stāvokļa darbderīgums, un periodiski tie jāpievelk.
- 3.80. **Aizliegts** strādāt uz šķērsslīpumiem lielākiem par 15°.
- 3.81. Blīvējamai gruntij jābūt izlīdzinātai (noplanētai).

4. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS, BEIDZOT DARBU

- 4.1. Beidzot darbu apskatīt pašgājējmašīnu, pārbaudīt vai nav notecējusi eļļa un degviela. Ja tiek konstatēta noplūde un citi bojājumi – nekavējoši tos novērst.
- 4.2. Par visiem darba procesā novērotiem pašgājējmašīnas un tās mehānismu traucējumiem veikt ierakstu maiņas (darba) žurnālā un paziņot tiešajam darbu vadītājam.
- 4.3. Beidzot darbu ar pašgājējmašīnu (traktoru, buldozeru, ekskavatoru):
- novietot pašgājējmašīnu norādītā stāvvietā, ekskavatora kausu nolaist uz zemi;
 - noslāpēt dzinēju, izslēgt sajūgu, iestatīt ātrumkārbas kloķi neitrālā stāvoklī, nobremzēt pašgājējmašīnu;
 - notīrīt ritošo daļu, kausu, lāpstu un rulli no netīrumiem (zemes, sniega un ledus);
 - veikt pašgājējmašīnas mezglu eļļošanu saskaņā ar lietošanas instrukciju un eļļošanas shēmu;
 - aizslēgt vadītāja kabīni, lai pašgājējmašīnu nevarētu iedarbināt nepiederošas personas;
 - noslēgt dzinēja aizsargvāku, eļļas sadales un instrumentu skapīšu durtiņas, lai pie tiem nebūtu pieeja nepiederošām personām.
- 4.4. Savākt instrumentus un izmantotos slaukāmmateriālus.
- 4.5. Ziemā no dzinēja dzesēšanas sistēmas izliet ūdeni.
- 4.6. IAL novietot tiem paredzētās vietās.
- 4.7. Ievērot personīgās higiēnas prasības, nomazgāt seju un rokas ar ziepēm vai nomazgāties siltā dušā.
- 4.8. Vietas, kur uz ādas nokļuvis etilētais benzīns, jāapmazgā ar siltu ūdeni un ziepēm. Ja etilētais benzīns iekļuvis acīs – izskalot ar 2% dzeramās sodas šķīdumu.

5. DARBA AIZSARDZĪBAS PRASĪBAS ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS

- 5.1. Avāriju vai ugunsgrēka gadījumā nekavējoties ziņot par notikušo Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestam pa tālr. "112" un veikt pasākumus, lai novērstu avāriju vai ugunsgrēku. Veikt nepieciešamos pasākumus, lai novērstu nelaimes gadījumu – apstādināt mehānismus, izslēgt dzinēju u.c.
- 5.2. Ja izceļas ugunsgrēks, pārtraukt darbus. Paziņot vadībai, pārliecināties par ugunsgrēka vietas elektrodrošību un sākt dzesēšanas darbus ar rīcībā esošajiem ugunsdzēsības līdzekļiem (ugunsdzēsības aparātiem, smiltīm vai ūdeni).
- 5.3. Traumu gadījumā, cietušajam nekavējoties jāsniedz pirmā palīdzība, jāpaziņo par notikušo vadībai, viņu prombūtnes gadījumā, ja nepieciešams, izsaukt neatliekamo medicīnisko palīdzību pa tālr. "113". Saglabāt nelaimes gadījuma situāciju, ja tas neapdraud citus darbiniekus.
- 5.4. Elektriskās strāvas iedarbības gadījumā pēc iespējas ātrāk cietušais jāatbrīvo no strāvas un citu kaitīgu faktoru iedarbības.

6. ATBILDĪBA PAR DARBA AIZSARDZĪBAS INSTRUKCIJAS PRASĪBU NEIEVĒROŠANU

- 6.1. Pašgājējmašīnas vadītāja pienākumi:
- ievērot un izpildīt uzņēmuma iekšējās darba kārtības noteikumus;
 - lietot kolektīvos un individuālos aizsarglīdzekļus;
 - ievērot drošības tehnikas, ražošanas sanitārijas, ugunsdrošības prasības;
 - veikt tikai to darbu, par kuru instruējis un pie kura pielaidis tiešais darbu vadītājs;
 - neizpildīt rīkojumus, ja tie ir pretrunā drošības tehnikas noteikumiem;
 - ievērot smagumu celšanas un pārvietošanas normas;
 - ievērot tīrību un kārtību darba vietā;
 - zināt drošības zīmju, brīdinājuma uzrakstu, plakātu uzdevumu un ievērot to prasības;
 - sniegt pirmo palīdzību cietušajam, nekavējoties ziņot tiešajam darbu vadītājam par pārkāpumiem, bojājumiem un traumām gadījumiem.
- 6.2. Par šīs instrukcijas prasību neievērošanu, darbinieks atbild normatīvajos aktos paredzētajā kārtībā.
- 6.3. Par nelaimes gadījumiem, kuri notikuši darbā, atbild darbinieki, kuri nav pildījuši šīs instrukcijas un iekārtu lietošanas instrukciju prasības, kā arī tie, kuri nav gādājuši par to, lai būtu veikti organizatoriski-tehniskie pasākumi nelaimes gadījuma novēršanā (darba vietas atbilstība darba aizsardzības normatīvo aktu prasībām, darbinieka iepazīstināšana ar drošām darbu veikšanas metodēm).
- 6.4. Personas, kuras pārkāpušas darba aizsardzības noteikumus atkarībā no kaitējuma raksturu par dotās instrukcijas, pastāvošo mehānismu ekspluatācijas noteikumu, valsts standartu, saistošo drošības tehnikas noteikumu un instrukciju prasību ievērošanu atbildīgs, atbilstoši viņa kvalifikācijas grupai disciplinārā, administratīvā vai tiesas kārtībā pēc spēkā esošiem normatīvajiem aktiem atkarībā no pārkāpuma rakstura un sekām, kas radušās pārkāpuma rezultātā.

Kompetenta institūcija
darba aizsardzības jautājumos

Pielikums Nr.1

Darba aizsardzības prasības, transportējot pašgājējmašīnas

1. Pašgājējmašīnas (ekskavatorus, buldozerus, celtņus) jāuzkrauj uz dzelzceļa platformas, smagsvara treilera vai autopiekabes pašgaitā vai uzvelk ar speciālu tam nolūkam aprīkotu uzvilkšanas ierīci pa ierīkotajām slīpajām uzbrauktuvēm (pandusiem).
2. Ekskavatora vai celtņa izlīci, uzbraucot uz dzelzceļa platformas, treilera, jānostata un jānostiprina transportējamā stāvoklī kustības virzienā.
3. **Aizliegts** iekraušanas (izkraušanās) laikā mainīt izlices sniegumu vai ekskavatora (celtņa) kabīnes sagriezienu.
4. Lai nodrošinātu stabilitāti, zem ekskavatora (celtņa) grozāmplatformas jāpabīda koka brusu vai gulšņu režģis.
5. **Aizliegts** tuvoties pašgājējmašīnai vai iekārtai to uzbaukšanas (uzvilkšanas, uzstumšanas) brīdī uz dzelzceļa platformas attālumā, kādu noteicis iekraušanas darbu vadītājs.
6. Atverot platformas bortus, sākumā atveramas vidējās slēgbultas, bet pēc tam malējās, turklāt stāvot platformas borta sānos.
7. Smagu kravu (iekārtu) pārvietojot pa slīpu plakni lejup (augšup) jāizmanto palīgierīces, kas notur kravu pret paātrinātu kustību lejup, turklāt strādniekiem jāatrodas nolaižamās kravas aizmugurē vai augšup bīdāmās kravas priekšā.
8. Mašīnas, mehānisma vai iekārtas, kas, uzkrautas uz dzelzceļa platformas, treilera vai autopiekabes nostiprina ar izvietojamu atturu, kluču, ķīļu palīdzību, kas nepieļauj garenisku un šķērspārvietošanos platformas, treilera kustības laikā, kā arī ar savilcējiem, kam viens gals piestiprināts pie mašīnas vai iekārtas izturīgām daļām, bet otrs – pie speciāliem platformas gredzeniem vai statņu ligzdām, treilera cilpām.
9. Smagās mašīnas un iekārtas, kraujamas (izkraujamas) ar pacēlāj mehānismu (celtņu, vinču u.tml.), speciālu veltņu palīdzību.
10. Lielākā attālumā no iekraušanas vietas esošie mehānismi un iekārtas pievelkami pie treilera ar traktora vai vinču palīdzību, kravu iepriekš uzliekot uz ragavām vai tērauda loksnēm-šļūcēm.
11. Ar traktoru velkot ragavas vai šļūces nedrīkst pieļaut rāvienus un straujus pagriezienus. **Aizliegts** atrasties uz ragavām vai šļūcēm kopā ar kravu.
12. Ja lielgabarīta iekārtu pārvietošanai izmanto veltņus, to garums nedrīkst sniegties ārpus kravas vairāk par 30-40 cm.
13. Darba aizsardzības prasības lielgabarīta celtniecības mašīnu vai iekārtu transportēšanā uz smagsvara piekabes:
 - 13.1. Izbraucot uz autoceļa vilcēja automobiļa vadītājam jābūt klāt.
Apliecībai par tiesībām vadīt automobili, ceļazīmei, pārvadājamās kravas dokumentiem, Valsts autoinspekcijas atļaujai.
 - 13.2. Pirms izbraukšanas vadītāja pienākums:
 - pārliecināties par vilcējautomobiļa un smagsvara piekabes darbderīgumu;
 - pārbaudīt esošo instrumentu un treilera vilkšanai vajadzīgo palīgierīču komplektumu un darbderīgumu.
 - 13.3. Transportēšanas laikā vadītāja pienākumi:
 - izpildīt „Ceļu satiksmes noteikumus”;
 - nepieļaut braukšanu uz vilcējautomobiļa kāpšļa;
 - nepieļaut pasažieru braukšanu kabīnē lielākā skaitā nekā norādīts izgatavotājrūpnīcas pasē.

- 13.4. Vilcēja automobiļa sakabināšana ar treileri jāveic 3 cilvēkiem – vadītājam, sakabinātājam un personai, kura koordinē darbu.
 - 13.5. Sakabināšanu un atāķēšanu veic tikai uz līdzena horizontāla laukuma ar cietu segumu, vilcējautomobiļa un treilera garenasīm jāizvietojas vienā līnijā.
 - 13.6. Braucot pa stāvām nogāzēm vai pacēlumiem, treilera transportēšana atļauta vienīgi ar traktora vai otra automobiļa palīdzību, kurus izmanto piebremzēšanai nobraucienos un ka vilcējus pacēlumos, vilkšanas ātrums atļauts ne lielāks par 15 km/h.
 - 13.7. Transportējamās mašīnas vadītājam transportēšanas laikā **aizliegts** atrasties uz treilera, transportējamās mašīnas vadītājam transportēšanas laikā jāatrodas vilcēja automobiļa kabīnē, transportējošās mašīnas vadītājam periodiski jāpārbauda transportējamās mašīnas stiprinājuma stāvoklis uz treilera, it īpaši pirms slīpumiem un mākslīgām būvēm.
 - 13.8. Treilera transportēšana diennakts tumšajā laikā atļauta tikai ar nebojātiem ceļa apgaismojuma lukturim, gabarītgaismām un stopsignāla lampām.
14. Celtniecības un ceļa pašgājējmašīnu vilkšanas darba aizsardzības prasības:
 - 14.1. Vilkšanu veic ar automobiļiem (traktoriem), kas aprīkoti ar sakabes ierīci.
 - 14.2. Velkamajai mašīnai jābūt darbderīgām bremsēm un stūres iekārtai:
 - ja darbderīgas bremses un stūres iekārta vilkšanu drīkst veikt ar lokano sakabi, attālums starp mašīnām 4-6 m;
 - ja bojātas bremses – ar ciešo sakabi, attālums starp mašīnām 4 m;
 - **aizliegts** izmantot lokano sakabi lielgabarieta mašīnu vilkšanai kalnu apstākļos, pie apledojuma, pa pagaidu grunts ceļiem;
 - stacionāro celtniecības mašīnu vilkšana veicama ar ciešās sakabes palīdzību.
 15. Velkamai pašgājējmašīnai jābūt aprīkotai ar skaņas signālu.
 16. Velkot pa sniegu, piesnigušiem un apledojušiem ceļiem, lai izvairītos no sānslīdes un riteņu buksēšanās, jāapliek ķēdes vai kāpurķēdes, dziļā sniegā transportēšana veicama ar ragavām.
 17. Vilkšana pa ledu atļauta ar speciālu rīkojumu pēc ledus segas stāvokļa apsekojuma, stiprības noteikšanas, bīstamo vietu iežogojuma, izvietojot vajadzīgās norādes zīmes.
 18. Mašīnas brauciena laikā pa ledu kabīnes durvīm jābūt atvērtām, **aizliegts** automobiļi atrasties cilvēkiem (izņemot vadītāju), kustības ātrums līdz 10 km/h.
19. Celtniecības un ceļa pašgājējmašīnu transportēšanas darba aizsardzības prasības:
 - 19.1. Celtniecības un ceļa pašgājējmašīnu (ekskavatoru, buldozeru, autogreiferu, skrēperu, veltņu) pārvietošana pašgaitā ar izbraukšanu ārpus būvlaukuma (vai stāvvietas) pieļaujama ar mehāniķa, tiešā darbu vadītāja atļauju pa iepriekš sagatavotiem maršrutiem. Pašgājējmašīnām jābūt sakārtotām transportstāvoklī.
 - 19.2. Pārvietojot autoceltni, jāņem vērā, ka tam smaguma centrs ir izvietots augstāk nekā automobiļiem, tādējādi stabilitāte pagriezienos un ceļa šķērsslīpumos mazinās.
 - 19.3. Pārvietojot kāpurķēžu mašīnas, neizdarīt pagriešanos pacēlumā vai nobraucienā, jo to pagriešana veicama nobloķējot vienu kāpurķēdi, līdz ar to iespējams, ka tā var nokrist.
 - 19.4. Braucot pa stipri slīpiem ceļiem, mašīnas bremsēšanai jāpielieto dzinēja kompresora vai ģeneratorrežīms.
 - 19.5. Pārvietojot mašīnu pa slapju vai purvainu vietu, grunts jānostiprina ar vietējiem materiāliem, klājiem vai dzelzsbetona plākšņu klātni.

- 19.6. Pneimoriteņu mašīnu transportēšana pāri purvainām vietām veicama uz ragavām vilksus ar kāpurķēžu vilcēju.
- 19.7. **Aizliegts** pašgājējmašīnas pārvietot zem spriegumam pieslēgtām elektropārvades gaisvadu līnijām, kur attālums, pa vertikāli starp pārvietojamās mašīnas visaugstāko punktu un tuvāko vadu būs mazāks nekā norādīts tabulā.

20. Pieļaujamie attālumi līdz strāvu vadošajām daļām:

Elektroietais veids	No mehānismiem, štropēm un kravas to darba un transporta stāvoklī, m
Gaisvadu līnija ar kailvadiem līdz 1 kV	1,0
Pārējās elektroietais līdz 1 kV	1,0
6 kV- 20 kV elektroietais	1,0
110kV elektroietais	1,5
330 kV elektroietais	3,5

20.1. Pašgājējmašīnas pārvietošana ierakumu (būvbedru, tranšeju u.tml.) tuvumā atļauta, ievērojot attālumu no tranšeju un būvbedru malām (ja malas nav nostiprinātas) līdz mašīnas tuvākajam balstam nav mazāks par tabulā norādīto:

Tranšejas dziļums (m)	Attālums* (m) no nogāzes sākuma līdz tuvākajam balstam atkarībā no grunts (neuzbērtas) veida				
	Smilts	Smilšmāls	Mālsmilts	Māls	Sauss less
1	1,50	1,25	1,00	1,00	1,00
2	3,00	2,40	2,00	1,50	2,00
3	4,00	3,60	3,25	1,75	2,50
4	5,00	4,40	4,00	3,00	3,00
5	6,00	5,30	4,75	3,50	3,50

* Attālumu mēra no tranšejas vai būvbedres konfigurāciju veidojošās trapeces virsotnes.

21. Pārvietojot ekskavatoru ir nepieciešams:

- 21.1. Izvēlēties ceļu ar mazākiem pacēlumiem un slīpumiem, bez grāvjiem un citiem šķēršļiem.
- 21.2. Ceļā esot slīpumiem (nokalnēm), veikt pasākumus pret ekskavatora platformas pašagriezi.
- 21.3. Stāvos nobraucienos un pacēlumos izmantot kāpurķēžu vilcēju.
- 21.4. Ekskavatora izlici nostatīt braukšanas virzienā un kausu pievilkt izlicei.
- 21.5. Ja ekskavators aprīkots ar draglainu, izlici nolaist pēc iespējas zemāk, kausu pievilkt tās pēdai, lai tas būtu nedaudz paceltā stāvoklī 0,5-1 m virs zemes virsmas.

22. **Aizliegta** ekskavatora pārvietošana ar piekrautu kausu, kustības bremsēšana, paliekot zem kāpurķēdēm baļķus, brusas, gulšņus, akmeņus:

22.1. Transportējot buldozeru:

- ➡ vērstuve jāpaceļ galējā augšējā stāvoklī;
- ➡ **aizliegts** izbraukt, nenostiprinot transportēšanas stāvoklī pacelto vērstuvi;
- ➡ pa šķēršļotu apvidu ievērot ātrumu ne lielāku par 5 km/h.

22.2. Transportējot skrēperi:

- kauss jāpaceļ no zemes un stingri jānostiprina transportēšanas piekarēs, izslēgt vinču un hidropievadu.
- 22.3. Greidera un piekabes ierīces transportēšana pieļaujama, kad mašīnas visas darba daļas sakārtotas transportstāvoklī un stingri nostiprinātas (autogreidera vai piekabināmā greidera vērstuve, greiderelevatora transportieris un arkla sija pacelti līdz maksimālajam), tiek veikta tikai ar ciešo sakabi.
- 22.4. Pašgājējveltņu transportēšana:
- pieļaujama tikai attālumā ne lielākā par 3 km. Attālumā, kas pārsniedz 3 km transportēšana veicama ar treileriem;
 - **aizliegts** pārvietot uz metāla veltņiem ar vilcēja palīdzību;
 - pārvietošana uz pneimoriteņiem bez automobiļa piekabes balasta.
- 22.5. Visu celtniecības un ceļa pašgājējmašīnu transportēšana pašgaitā tumšajā diennakts laikā atļauta tikai esot aizmugures stopsignāla lampām un ceļa apgaismojuma lukturiem.
23. Šķērsojot dzelzceļa pārbrauktuves, autotransporta vadītājiem un pašgājējmašīnu vadītājiem/operatoriem jāizpilda spēkā esošo ceļu satiksmes noteikumu prasības.
24. Darba aizsardzības prasības pie grunts blīvējošo mašīnu, pašgājēju un piekabes grunts (asfalta) veltņu un mehānismu transporta pārdzīšanas no objekta uz objektu:
- 24.1. Grunts blīvējošo mašīnu, pašgājēju un piekabes veltņu un mehānismu transporta pārdzīšana no viena darbu iecirkņa uz otru pieļaujama tikai ar darbu vadītāja atļauju pie gaitas daļas, vadības sistēmas, apgaismojuma un signālierīču pilnīga darbderīguma. Mašīnu pārdzīšana var tikt īstenota pašgaitā vai ar vilcēju. Pirms pārdzīšanas mašīnu un mehānismu darbīgās daļas jānostata transportēšanas stāvoklī un stingri jānostiprina atbilstoši konkrētās mašīnas, mehānisma ekspluatācijas instrukcijai.
- 24.2. Pašgājējveltņu pārdzīšana pašgaitā pieļaujama attālumā ne lielākā par 3 km pie pirmā vai otrā ātruma, atkarībā no ceļa stāvokļa. Veltņi lielākā attālumā transportējami uz treileriem. Izciļņu veltņu transportēšana ar vilcēju **aizliegta**.
- 24.3. **Aizliegta** pa kalnu ceļiem vilkšana ar lokano sakabi, bet apledojuuma apstākļos – ar jebkādu sakabi.
- 24.4. Transportējot mašīnas, veltņi smagsvara piekabēs vai uz dzelzceļa platformām, zem mašīnu kāpurķēdēm vai riteņiem un zem veltņu valčiem priekšā un aizmugurē jāpaliek bremžu kurpes (koka šķautnīši), un mašīnas jāpiestiprina platformai ar savilcēju palīdzību.
- 24.5. Pirms mašīnu, veltņu, mehānismu transportēšanas to vadītājam jāsaņem no darbu vadītāja ziņas par ceļā izvietoto mākslīgo būvju izturību, bet vajadzības gadījumā iepazīties ar ceļa stāvokli personīgi.
- 24.6. Pārbaudīt mašīnu un mehānismu mezglu stāvokli, atklājot bojājumus, veikt nepieciešamo remontu un nostiprināšanas darbus, piekabināmajām mašīnām, veltņiem un mehānismiem pārbaudīt sakabes ierīču stāvokli un drošumu.
- 24.7. Traktora transportpārdzīšana pa nelīdzenu ceļu un šķēršļotu apvidu veicama ar otro ātrumu. Pneimoriteņu veltņu transportēšana, piekabinot automobilim, veicama bez balasta.

Pielikums Nr.2

Ekskavatora-greidera periodisko apskašu (maiņas darba) uzskaites žurnāls

(Darba aprīkojuma nosaukums, reģ. Nr.)

Iesākts 20__ . gada __ . _____

Noslēgts 20__ . gada __ . _____

Žurnāla pārējās lapas

Ekskavatora-greidera			
Nosaukums		Inventāra Nr.	
Tips			
Datums	Pārbaudes vai apskates rezultāti /atziņums par tehnisko stāvokli/	Vadītāja/ operatora paraksts	Atbildīgais par tehnisko stāvokli un drošu ekspluatāciju (paraksts)

Ierakstiem žurnālā (kartīnā) jābūt salasāmiem, izdarīt tekstā labojumus **AIZLIEGTS!**

Žurnālā caurauklotas lapas.

Uzņēmuma (strukturvienības)

vadītāja /...../
(paraksts)

Z.v.

Žurnāla aizpildīšanas piemēri:

Datums	Pārbaudes vai apskates rezultāti /atzinums par tehnisko stāvokli/	Operatora paraksts	Atbildīgais par tehnisko stāvokli (paraksts)
2018.20.01. iekārta darba kārtībā.	Zariņš	Ozols
2018.23.01.	Bojāts iekārtas vadības pulsts kabelis	Zaķis	
2018.01.04. iekārtas vadības pulsts kabelis nomainīts, iekārta darba kārtībā.		Ozols